

Vývoj názorů na stavbu atomu

- ▶ **Demokritos** - Řecko (5. st. př. K)
  - ▶ látky jsou složeny z malých, dále nedělitelných částic – **atomů**
  - ▶ atomy vypadají jako kuličky s háčky, kterými se k sobě váží
- ▶ **J. Dalton** (1808) - **atomová teorie**
  - ▶ každý prvek je složen ze stejných nedělitelných atomů
  - ▶ slučováním atomů vznikají molekuly nové látky

▶ 13

Stavba atomu

- ▶ **E. Rutherford** (1911) – **objev jádra**
  - ▶ planetární model atomu
  - ▶ jádro – slunce, elektrony - planety
- ▶ **N. Bohr** (1913)
  - ▶ elektrony se pohybují kolem jádra po kružnicových drahách

▶ 14

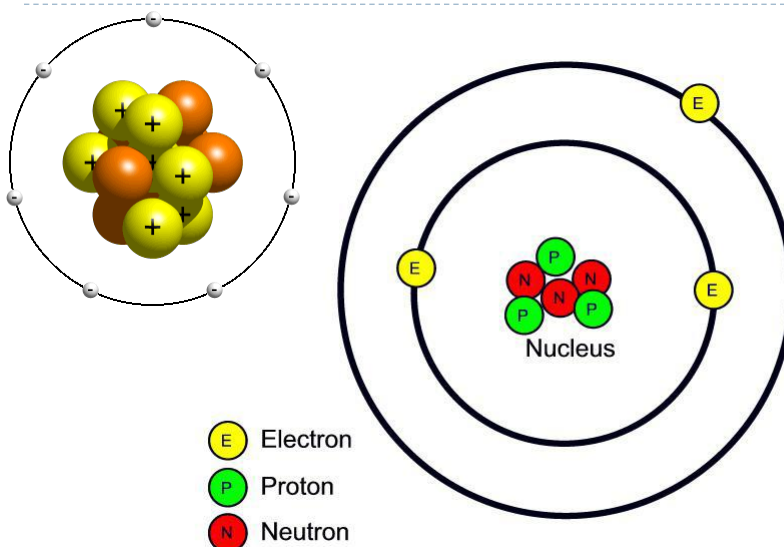
Stavba atomu

- ▶ **L. de Broglie (1923) – dualistická t.**
  - ▶ duální forma hmoty – každá mikročástice má částicový i vlnový charakter
- ▶ **Schrödinger – vlnově mechanický m.**
  - ▶ elektron neobíhá po určitých drahách, ale vyskytuje se v určitém prostoru – ORBITAL
- ▶ **ORBITAL** – prostor kolem jádra, ve kterém se elektron vyskytuje s 99% pravděpodobností

▶ 15

Stavba atomu

▶ 16

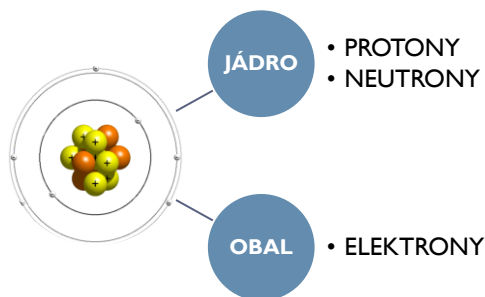
Atom

- ▶ malá částice složená z kladného jádra a záporného obalu
- ▶ poloměr jádra: $10^{-14} - 10^{-15}$ m
- ▶ poloměr atomu: 10^{-10} m
- ▶ jádro obsahuje **protony** a **neutrony**
- ▶ obal obsahuje **elektrony**
  - ▶ jádro o průměru 1 mm -> obal cca 10 – 100 m)
  - ▶ jádro – 99,9% hmotnosti atomu
(krychlička $1 \times 1 \times 1$ cm -> m = 100 000 000 t)

▶ 17

Atom

částice	označení	náboj	hmotnost
proton	p	+1	1
neutron	n	0	1
elektron	e	-1	0

$$m(p) = 1,673 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$$

$$Q(p) = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$$

▶ 18

Jádro

$$\begin{matrix} A \\ Z \end{matrix} X$$

- ▶ Atomy prvků se od sebe liší počtem elementárních částic
- ▶ **Protonové číslo Z**: počet protonů
 ${}^7\text{N}$
- ▶ **Nukleonové číslo A**: počet nukleonů tj. součet protonů a neutronů ($p+n$) ($A=Z+N$)
 ${}^{14}\text{N}$
- ▶ **Neutronové číslo N**: počet neutronů ($A - Z$)

▶ 19

Jádro

Z	A	p	n	e	prvek
	20			10	
12	26				
			10	9	
		16	16		
			127	53	
					O

▶ 20

Nuklid a izotopy

▶ NUKLID

- ▶ látka složená z atomů se stejným protonovým (Z) a stejným nukleonovým (A) číslem

- ▶ všechny atomy mají 11 p, 11 e, 12 n

▶ IZOTOPY

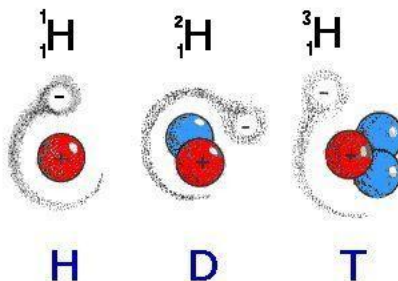
- ▶ látka složená z atomů se stejným protonovým (Z) číslem, ale **různým** nukleonovým (A) číslem – počtem n
- ▶ mají stejné chemické, ale odlišné fyzikální vl. (hmotnost, teplota varu, ...)

▶ 21

Izotopy vodíku

protium

deuterium

tritium

▶ 22

Obal

- ▶ ORBITAL – prostor kolem jádra, kde se s největší pravděpodobností nachází elektrony – mají vlnový charakter
- ▶ ORBITAL obsahuje max. **2 elektrony**
- ▶ ORBITALY se liší:
  - ▶ tvarem
  - ▶ energií
  - ▶ velikostí
  - ▶ prostorovou orientací

▶ 23

Orbital

Orbitaly charakterizujeme pomocí kvantových čísel

- ▶ **Hlavní kvantové číslo n :**
  - ▶ udává energii elektronu
  - ▶ nabývá hodnot **$n=1,2,3,4,5,\dots$**
- ▶ **Vedlejší kvantové číslo l :**
  - ▶ udává tvar orbitalu
  - ▶ nabývá hodnot **$l = 0,1, \dots, n-1$**
  - ▶ $0 = s$; $1 = p$; $2 = d$; $3 = f$

▶ 24

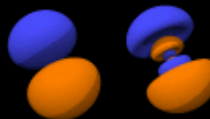
Orbitaly - tvary

Typy orbitalů :

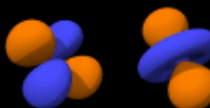
s

p

d

f

▶ 25

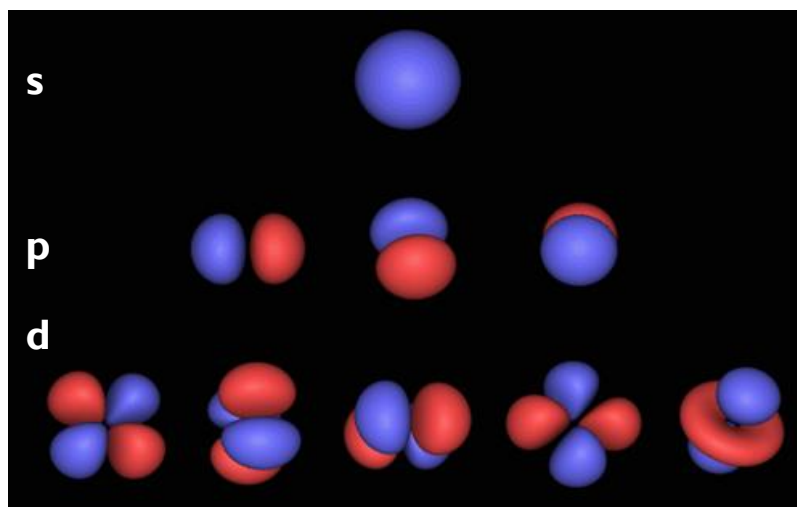

Orbital

- ▶ **Magnetické kvantové číslo m :**
  - ▶ určuje prostorovou orientaci orbitalů
  - ▶ nabývá hodnot **$m = -l, \dots, 0, \dots, +l$**
- ▶ **Spinové kvantové číslo s :**
  - ▶ charakterizuje rotaci elektronu
  - ▶ nabývá hodnot **$s = +1/2$ a $-1/2$**

▶ 26

Orbitaly - orientace

▶ 27

Elektron. konfigurace atomu

▶ Výstavbový princip

- ▶ orbitaly s nižší energií se zaplňují dříve než orbitaly z vyšší energií

1s 2s 2p 3s 3p 4s 3d 4p 5s 4d 5p 6s 4f ..

▶ Hundovo pravidlo

- ▶ nejdříve se zaplňují orbitaly jedním elektronem, pak vznikají el. páry

▶ Pauliho princip vylučnosti

- ▶ v jednom atomu neexistují dva elektrony se všemi stejnými kvant. čísly (n,l,m,s)

▶ 28

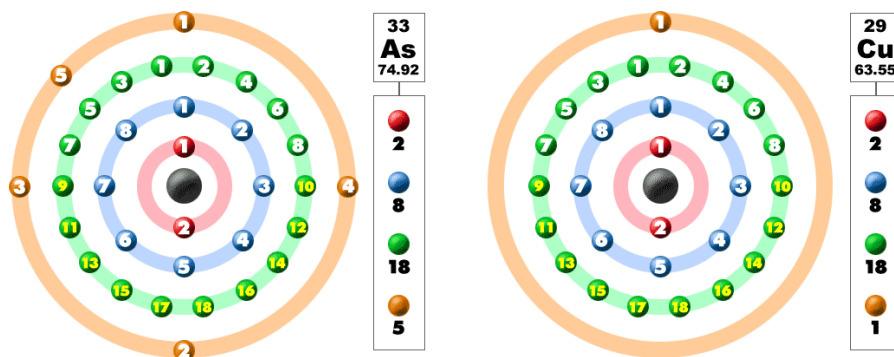
Počty orbitalů a elektronů

n	l	tvar	m	počet orbitalů	počet elektronů
1	0	s	0	1	2
2	0	s	0	1	2
	1	p	-1,0,1	3	6
3	0	s	0	1	2
	1	p	-1,0,1	3	6
	2	d	-2,-1,0,1,2	5	10
4	0	s	0	1	2
	1	p	-1,0,1	3	6
	2	d	-2,-1,0,1,2	5	10
	3	f	-3,-2,-1,0,1,2,3	7	14

▶ 29

Výstavbový princip

▶ 30